

اصلاحات ساختاری و سیستمی و ضرورت انجام آن در شرکت های بیمه

مؤلف: مهندس محمود أسعد سامانی

۴۰

قدرت مسلم هر سازمانی جهت دست یافتن به هدف یا اهدافی شکل می‌گیرد و برای رسیدن به این اهداف، ساختار و آرایش مناسب را برمی‌گزیند. از سیستم‌ها و روش‌های مناسب نیز برای دست یافتن سریع و آسان به اهدافش بهره می‌برد. به اعتقاد کارشناسان، سازمان‌های کشور، از جمله شرکتهای پیمه، دچار مشکلات مزمن ساختاری و سیستمی هستند و این مشکلات موادیم، برای حركت یوپا و شتابند آنها خصوصیات در شرایط کاملاً فاتح، بازاد جهانی، رسیدن آورده است.

بخش بیمه فصلنامه بیمه و توسعه می کوشد تا به مشکلات و معضلات ساختاری و سیستمی شرکتهای بیمه ای کشور پیشتر توجه نماید و در هر شماره به معرفی اجمالی نگرشهای دیدگاهها و سیستم ها و روش های پردازد که بهره گیری از آنها می تواند یاریگر شرکت های بیمه در مسیر پر تلاطم شان بسوی پویایی، رشد و تعالی باشد. در این شماره به معرفی انواع دیدگاهها و نقطه نظراتی که در زمینه ساختار سازمانی و سیستمها و روش هاست، پرداخته و سعی نموده ایم تا این موضوع مهم و اساسی که پیش نیاز توسعه صنعت بیمه کشور و زمینه ساز حرکت پویا و شتابان آنست را در حد بضاعت تشریح نماییم. شایان توجه است که این فصلنامه صرفاً به دنبال اطلاع رسانی و آشنایی نمودن اولیه خوانندگان با این مقولات است و قصد ارائه مقالات تفصیلی - تحلیلی در رابطه با هر موضوع را ندارد. یقیناً خوانندگان گرامی خود من توانند برای آشنایی پیشتر به نشیریات تخصصی و مشاوران فنی مربوطه مراجعه نمایند.

اجرامی کشور با گرایش ساده‌سازی مراحل انجام کار، خودکارسازی و کاهش میزان ارتباط کارمندان با مراجعت کنندگان، افزایش رضایت مراجعان، کاهش هزینه‌های اداری و اقتصادی نمودن فعالیت‌ها

بند ۴-۵ - اصلاح روش‌ها و فن آوری طلاعات (برنامه تحول نظام اداری - برنامه سوم توسعه و برنامه تحول نظام اداری) در قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، ججتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در بخش ششم، فصل دوازدهم تحت عنوان "نوسازی دولت و ارتقاء اثر بخشی حاکمیت" مواد ۱۲۵ لغایت ۱۵۴ در خصوص ضرورت مهندسی مجدد و اصلاح ساختار اداری تشکیلات و سیستم‌ها و روش‌ها به صورت بیسوبط پرداخته شده است.

برنامه های هفتگانه تحول در نظام اداری
کشور و نیز دو قانون برنامه سوم و چهارم توسعه
بر ضرورت انجام اصلاحات اساسی در
ساختمارها و سیستم های دستگاه های اجرایی
کشور تأکید نموده اند.

فاصیلہ حرف تا عمل

واقیت آنست که علیرغم تصویب قوانین مدون و ارائه برنامه‌ها و سازو کارهای اجرایی شخص، بازنجان به نظر نمی‌رسد که این قوانین

ضعف آن کدام است، موضوعی است که ذکر
آن در این مقاله نمی‌گنجد. با این حال نکته حائز
همیت آنست که برنامه‌های دوم و ششم از این
مجموعه هفگانه، ناظر بر اصلاحات ساختاری
و سیستمی در سازمان هاست. از طرفی چنانچه
که قوانین برنامه سوم و چهارم توسعه اقتصادی،
جهت جامعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران نیز
بر ارجاعه کنیم به موادی بر می‌خوریم که
ضرورت اصلاحات ساختاری و سیستمی در
سازمانها و شرکت‌های دولتی کشور را مردم تأکید
نموده اند. قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی،
جهت جامعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران،
ماده ۱ فصل اول در خصوص اصلاح ساختار
داری مدیریت، مقرر می‌دارد:
به منظور تصحیح، بهسازی و اصلاح نظام
داری در ابعاد نظام اداری تشکیلات،
سازماندهی و ساختار اداره امور کشور، کاهش
صدی‌های دولت، سیستم ها و روشها، مدیریت
تبایع انسانی، مقررات (آئین نامه‌ها و
ستور العمل‌ها) و افزایش بهره‌وری دستگاه‌های
جرایی، شورای عالی اداری یا ترکیب،
صلاحیت‌ها و ظایف و اختیارات پیش‌بینی شده
تشکیل می‌گردد.

بند ۶ قسمت ب ماده ۱ (فصل اول)
- اصلاح و مهندسی مجدد سیستم ها و
وشاهرویه های موردن عمل در دستگاه های

عزم ملی در اصلاح ساختاری و سیستمی
نظام اداری کشور

ایرادات و اشکالات ساختاری و سیستمی
دستگاههای دولتی و غیر دولتی کشور موضوع
جدیدی نیست و از نگاه مسویین و برنامه ریزان
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور نیز مغفول
نمانده است. این سازمان برای ایجاد تحول در
نظام اداری کشور مجموعه‌ای مشتمل بر ۷ برنامه
تحول در نظام اداری را تهیه نموده و این
مجموعه را در جلسه مورخ ۱۳۸۱/۷/۱۸ به
تصویب هیأت محترم دولت رسانده و به
شرکتهای دولتی جهت اجراء ابلاغ نموده است.
این برنامه‌ها به شرح زیر است:

- ۱- برنامه منطقی نمودن اندازه دولت
- ۲- برنامه تحول در ساختارهای تشکیلاتی دولت

- ۳- برنامه تحول در نظام های مدیریتی
- ۴- برنامه تحول در نظام های استخدامی
- ۵- برنامه آموزش و بهسازی نیروی انسانی

۶- برنامه اصلاح فرآیندها، روش‌های انجام کار و توسعه فن آوری اداری

۷- برنامه ارتقاء و حفظ کرامت مردم در نظام اداری

اینکه چراغ نظام اداری کشور نیازمند تغییر و تحول است و فرصتها و تهدیدها و نقاط قوت و

می شود که دکترین استراتژی-ساختار منجر به پیدایش نمودار ساختار سازمانی به عنوان یکی از ابزارهای مدیریتی می گردد.

تعريف ساختار سازمانی:
منظور از ساختار سازمانی چیست؟ معمولاً در پاسخ به این سؤال نمودار یا جارت سازمانی به ذهن متادر می شود که در آن جایگاه های مختلف یک سازمان به تصویر کشیده شده است. سه مؤلفه کلیدی ساختار سازمانی عبارت است از:
۱- کانال های رسمی گزارش دهنده در سازمان، شامل تعداد سطوح کاری در سلسله مراتب اداری و محدوده تحت کنترل هر یک از مدیران و رؤسای
۲- ساختار نشانده این است که چگونه

ابزاری برای انعکاس این دیدگاه وظیفه گرا خواهد بود و مدیریت نیز باید این کارهای وظیفه ای را هماهنگ کند. بدین ترتیب سازمان به تعداد محدودی واحد وظیفه ای (units) Functional تقسیم می شود. (مانند حسابداری، کارگری، انجام، بودجه، حقوقی، آموزش و...) با این نگرش، کلیه وظایف حسابداری بر عهده واحد یادپارتمان حسابداری و وظایف حقوقی بر عهده واحد حقوقی و... قرار می گیرد و نوعی مرز بندی بین دیپارتمانها بر اساس وظایف کاری شان بوجود آمد. بدینه است هر یک از این بخش های وظیفه ای نیازمند روش ها و سیستم های دستی یا مکانیزه برای انجام امور شان هستند. به عنوان مثال واحد بودجه نیازمند سیستم بودجه و اعتبارات و واحد کارگری نیازمند

و برنامه ها در عمل با توفیق چندانی مواجه شده باشند. البته تاکنون گزارش جامع و مبسوطی از اعمال این برنامه ها ارائه نشده است تا به استناد آن بتوان میزان تحقق اهداف یاد شده را سنجش کرد. نکته دیگر اینکه اساساً هر گونه اصلاح، تغییر و دگرگونی در ساختارها و سیستم های باید در جهت ارتقاء و افزایش راندمان کاری و بهره وری و کاهش هزینه ها صورت گیرد، حال آنکه به عنوان نمونه، شاخص بهره وری نیروی کار و سرمایه در کشور در طول برنامه سوم توسعه توسعه چشم قابل ملاحظه ای را نشان نمی دهد (به جدول زیر مراجعه شود) و این خود می تواند دلیلی برای مدعای باشد که توفیق قابل ملاحظه ای در اصلاح ساختاری و سیستمی نظام اداری کشور حاصل نشده است.

عملکرد شاخص های بهره وری در برنامه سوم توسعه

برنامه (درصد)	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴
بهره وری نیروی کار	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
بهره وری سرمایه									
بهره وری عوامل کل									
سرمایه سرانه هزار ریال به تن	۱۶۱۵۵۱	۱۶۱۵۵۱	۱۶۱۵۵۱	۱۶۱۵۵۱	۱۶۱۵۵۱	۱۶۱۵۵۱	۱۶۱۵۵۱	۱۶۱۵۵۱	۱۶۱۵۵۱
رشد تولید درصد	۴۷٪	۴۷٪	۴۷٪	۴۷٪	۴۷٪	۴۷٪	۴۷٪	۴۷٪	۴۷٪

ارقام به قیمت های ثابت سال ۱۳۶۱ است

افراد در قالب دیپارتمان های کاری، گروه بندی شده و این دیپارتمان ها چگونه در قالب یک مجموعه واحد سازماندهی گردیده است.
۳- ساختار شامل سیستم های ارتباط دهنده، هماهنگ کننده و یکپارچه ساز است.

بر اساس تعریف، ساختار سازمانی شبکه ای از ارتباطات موجود بین مشاغل سازمانی مختلف و صاحبان این مشاغل است. ساختار سازمانی الگوی است که در آن ارتباطات مابین این مشاغل به شکل دقیق طراحی و ایجاد گردیده است. در این الگو، سلسله مراتب اختیارات افراد و مقررات روش ها و سایر عناصری که رفتار سازمانی افراد را تنظیم می نماید، ارائه شده است. در واقع ساختار سازمانی درجه و نوع تقسیم بندی افقی و عمودی وظیفه، مکانیزم های هماهنگی و کنترل، سلسله مراتب اداری و تمرکز قدرت را نشان می دهد.

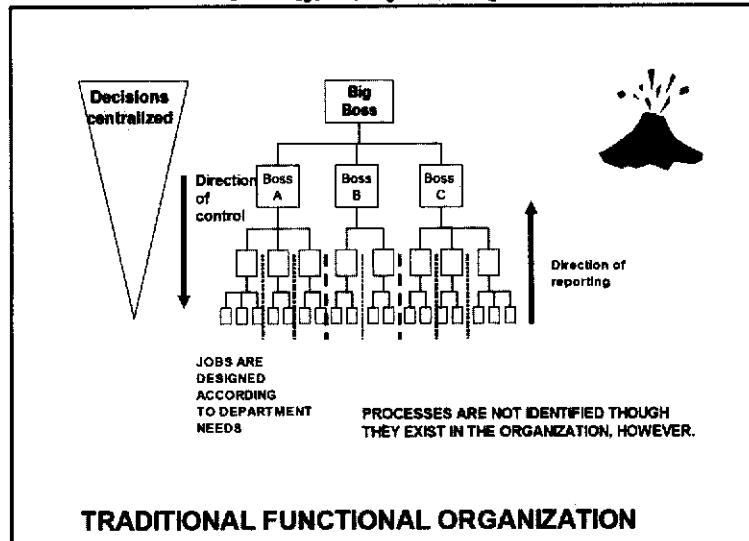
أنواع ساختار سازمانی:
در کنار ساختار وظیفه ای که شناخته شده ترین ساختار است و بیشترین استفاده را دارد و در ذیل با تفصیل بیشتری معرفی شده است،

سیستم پرسنلی مناسب خواهد بود. روشن است که هر بنگاه اقتصادی برای تحقق هدف (هدف) و مأموریت های خاصی شکل می گیرد و در نهایت به دنبال بهینه کردن سود خویش است. یک بنگاه اقتصادی برای تحقق اهدافش نیازمند استراتژیها (راهبردها)، نیازمند سازماندهی و آرایش سازمانی (ساختار) مناسب و نیز نیازمند برخورداری از روش ها، فرآیندها و سیستم های مناسب با آنها خواهد بود. این اجزاء سه گانه را دکترین استراتژی-ساختار-سیستم می نامند که خود نشأت گرفته از نظرات بیش از دو قرن پیش آدام اسمیت است. به عبارت دیگر تحقق اهداف و مأموریت های سازمان در گرو اتخاذ استراتژی ها (راهبردها) مناسب، برخورداری از ساختار سازمانی مناسب و نیز نیازمند سیستم های کاری همگون و معامل با آنهاست. در حقیقت سه عنصر استراتژی، ساختار و سیستم به منزله سه چرخه دنده در موتور محرك سازمان هستند و باید در تعامل با هم و با دور و سرعت مناسب بچرخند. در غیر این صورت، چرخنده ها خورد شده و سازمان قادر به حرکت نخواهد بود. بنابراین دیده

قدر مسلم قصد واکاویدن دلایل و چرایی ناکارآمدی این قوانین و مقررات موضوعه را نداریم (گویند اینکه در ابتدای افق برنامه چهارم توسعه هستیم و فعل از زود است که در خصوص میزان تحقق اهداف این برنامه صحبتی به میان آوریم) فقط می خواهیم اهمیت و ضرورت اعمال اصلاحات ساختاری و سیستمی در شرکت های بیمه و در حالت تعیین یافته در تمامی دستگاه های اجرایی را مورد بحث قرار دهیم.

تاریخچه ساختار سازمانی
کارشناسان، تاریخچه پیدایش ساختار سازمانی به مفهوم شناخته شده امروزی را به تفکرات آدام اسمیت (پدر علم اقتصاد) نسبت می دهند. در واقع اثر سازمان های نوین بر پایه "ایده تخصصی کردن کارها (labor specialization)" که توسط آدام اسمیت مطرح گردید سازماندهی شده اند. این ایده می گوید، فرآیندهای کاری سازمان را باید به چندین وظیفه ساده تقسیم نموده طوری که هر فرد به طور معمول بتواند از عهده انجام آن وظایف برآید. در این صورت، نمودار سازمانی

رویکرد وظیفه گرا در مدیریت سازمان

TRADITIONAL FUNCTIONAL ORGANIZATION

این موارد موجب شده تا ساختارها، روش‌ها و سیستم‌های کاری مت حول شده و صنایع با بهره‌گیری از ابزارهای فناوری نوین، قابلیت‌ها و استعدادهای جدیدی یافته و به صنایع دانش محور (Knowledge-intensive) تبدیل شوند. کاهش رشد اقتصادی در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ میلادی و افزایش شدت رقابت میان بنگاه‌های اقتصادی باعث گردید که تقاضا برای جذب مشتریان، به شدت افزایش یابد. در چنین شرایطی تبدیل شدن بنگاه‌ها به سازمان‌های مشتری محور، یکی از چالش‌های مهم محسوب می‌شود. بنابراین سازمان‌ها بحفظ پارادایم ساختار سازمانی موجودشان، به استراتژی‌های مختلفی روی آوردن تا با چالش‌های جدید محیط پیرامونی مقابله کنند، اما موقوفیت‌های حاصله چندان دلچسب و قابل ملاحظه نبود:

ایجاد سازمان‌هایی با ساختار ماتریسی، تمرکز ذاتی (Decentralization)، مشارکت دادن یا دخیل نمودن بیش از پیش مشتریان و سایر رویکردهایی که اتخاذ شد، از جمله راهبردهایی بود که سازمان‌ها برای این منظور و حل معضل مشتری‌گرایی، بکار بردن. با این حال این روش‌ها منجر به رضایت کامل و بهبود نتایج عملیات آنها نگردید. تجزیه و تحلیل دلایل اصلی چنین نتایج ضعیفی، منجر به یافتن این علت شد که اساساً مشکل در ساختار سازمانی نهفته است و تازمانی که ساختار سازمانی تغییر نکرده و متناسب با فرهنگ مشتری محوری نشود، تحقق این اصل میسر نخواهد شد. بسیاری از ساختارهای سازمانی همچنان ممکن برآوردهای محصول و یا ترکیبی از این دو بودند و سازمان‌های دارای ساختار سنتی بجا آنکه

مناسب با تیازهای مشتری قرار گیرد؟
- در این نمودار سازمانی، توسعه محصولات و خدمات جدید با تأخیرات طولانی مواجه است!!
- اهداف سازمانی و معیارهای پایش آنها در رأس هرم دیده شده و وزیر مجموعه (به دلیل مرزبندی بین دپارتمان‌ها) از تنش خودشان در تحقق اهداف سازمان آگاهی چندانی ندارند.

چالش‌های فرا روی سازمان‌های دارای ساختار وظیفه‌ای
بزرگترین و مهم‌ترین مشکلی که سازمان‌های وظیفه گرای اتحادیدمی کنند، مشتری محور (Customer Oriented) نبودن آنهاست. به عبارت دیگر این سازمان‌ها برای پاسخگویی به نیازهای مشتریان سازماندهی نشده‌اند. مشتری در این سازمان‌ها سر در گم و بالطبع ناراضی است و معمولاً اگر امکان مراجعت به رقبا را داشته باشد بی‌درنگ به سوی آنها خواهد شافت. روشی است که تغییرات سریع در نوع تقاضاها بیان که امروزه از سازمان‌ها می‌شود، فشار زیادی بر آنها وارد ساخته و این فشارها باعث شده که روش‌های سنتی و مکانیزم‌های قدیمی، کاربرد خود را از دست بدهند. امروزه فشارهای بیرونی بیش از هر زمان دیگری بر سازمان‌ها وارد می‌شود و عرصه رقابت بر آنها بیش از هر زمان دیگری تنگ شده است. عدهه عوامل این تنش‌ها عبارت است از:

- جهانی شدن بسیاری از صنایع
- کوتاه شدن دوره عمر محصولات
- همگراشدن تکنولوژی‌ها و تغییرات در مرزبندی صنایع (سیار مهم)
- حجم انبوه مقررات زدایی از صنایع

روش‌های دیگری برای ساختارهای سازمانی وجود دارد:

ساختارهای محصولی (Structures): در این ساختار، تقسیم‌بندی‌ها بر اساس محصولات، موقعیت‌های جغرافیایی یا صنعت صورت می‌گیرد. در این صورت، ساختار قسمت‌های بزرگ، شبیه ساختار وظیفه‌ای و ساختار قسمت‌های کوچک می‌تواند کلاً متفاوت و مناسب با شرایط ارگانیک و ذاتی همان بخش کوچک باشد.

ساختار ماتریسی (Matrix structure): که بر اساس پروژه‌ها طراحی می‌شود و در سازمان‌های پروژه محور گاربد دارد.

ساختار هایبریدی (Hybrid structure):

در ساختارهای ماتریسی و هایبریدی سعی می‌شود از مزایا و نقاط قوت ساختارهای وظیفه‌ای و محصولی حداکثر استفاده به عمل آید. اگرچه ساختارهای فوق الذکر با یکدیگر تفاوت‌هایی دارند، با این حال، همگی دارای یک فلسفه مدیریتی واحد هستند. یعنی ساختار تیجه استراتژی (راهبرد) انتخاب شده است و سیستم‌های اطلاعاتی و برنامه‌ریزی و کنترل، مهم‌ترین ابزارهای استقرار ساختار سازمانی مطلوب محسوب می‌شوند. بدیهی است که هریک از ساختارهای فوق در جاهای مختلف اهمیت یافته و کاربرد دارند و علی‌الاصول می‌توان تقسیم‌بندی‌های دیگری نیز برای ساختار سازمانی ارائه داد، با این حال تا جایی که به این مقاله مربوط می‌شود، همین حد کافی است.

ساختار وظیفه گرا

این نوع ساختار، مهم‌ترین و متدالوئرین شکل ساختار سازمانی مورد استفاده است. به شکل بالا صفحه توجه کنید. این شکل یک نمودار سازمانی وظیفه گرای انمایش می‌دهد. این آرایش سازمانی دارای چند ویژگی مهم است:

- جریان تصمیمات و نظارت و کنترل بر اجرای آنها از بالا به پایین است.

- مسیر گزارش دهنده از پایین به بالا است.

- تمامی مسئولیت‌ها و اختیارات در رأس هرم متمرکز است و لایه‌های پایین تغیریاً اختیارات کمی دارند و یا اصلاً هیچ اختیاراتی ندارند.

- بین واحد‌ها (دپارتمان‌ها) مرزبندی وجود دارد و هماهنگی‌ها و جریان اطلاعات بین دپارتمان‌ها با کندی صورت می‌گیرد (به خطوط نقطه‌چین عمودی دقت کنید).
- این شکل سازمانی نمی‌تواند در تعامل

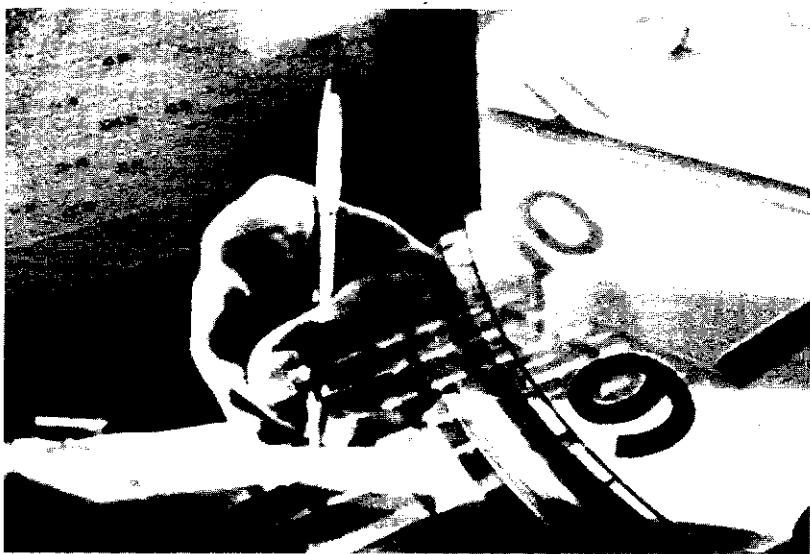
به این بیندیشند که چه چیزی برای مشتریان ارزش افزوده می‌آفریند و از این نقطه به عقب برگردند و به اصلاح امور پردازند، صرفاً به مشتری نقش دوم داده و آرایش سازمانی خود را بر پایه این نگرش تنظیم می‌کردند. (مشابه این وضعیت هم کانون در شرکت‌های بیمه‌ای کشور دیده می‌شود)

شرکت‌ها، با ساختار وظیفه‌ای در تأمین خواسته‌های مشتریان با مشکلات زیادی مواجه هستند. در این سازمان‌ها، فرآیندهایی که برای مشتریان تولید ارزش می‌کنند-مانند دریافت و برآوردن سفارشات، معمولاً در چندین دپارتمان مختلف انجام و تکمیل می‌شود. با این حال، آخرین دپارتمان کاری گزارش کار را به مدیران ارشدارانه می‌دهد و چنین به نظر می‌رسد که فقط این آخرین دپارتمان بوده که خواسته مشتری را تأمین کرده است. بدینهی است در چنین شرایطی مدیران سایر دپارتمان‌ها دیگر تمایلی به تأمین خواسته‌های مشتریان نخواهند داشت، چراکه احساس می‌کنند در رویداد آنچه که در سایر دپارتمان‌ها اتفاق افتاده، سهمی نبوده‌اند.

سازمان‌هایی که حول خطوط تولید محصول یا خدمات آرایش شده‌اند (سازمان‌های دارای ساختار محصولی) نیز دارای مشکلات عدیده‌ای هستند. اینگونه سازمان‌اندی، منجر به ضعف در هماهنگی مابین خطوط مختلف تولیدی شده و این خود مشکل بزرگی است. خصوصاً در جایی که یک مشتری در خطوط مختلف خدمات مورد نیازش را دریافت می‌کند مشکلات پیچیده‌تر نیز می‌شود. در این شرایط، سیستم‌های اطلاعات در بخش‌های مختلف احتمالاً ناقص و ناسازگار خواهند بود و باعث پیدایش نوعی نگاه‌بخشی به خواسته مشتری در هر بخش سازمان می‌شود. این موضوع نیز موجب از دست رفتن بسیاری از فرصت‌های ارائه خدمت و ایجاد ارزش برای مشتریان می‌گردد. از سوی دیگر از آنچه‌که اثراخدهای محصولی دارای ساختار وظیفه‌ای هستند، همان تقاضای سازمان‌های نوبن امروزی بجای آنکه سازمان‌های دارای ساختار محصولی نیز صادق است.

چاره چیست؟

راه حل این مشکلات در فرآیند نگرش (process approach) نهفته است. (نگرش فرآیندی و جزئیات آن را در مقاله‌ای جداگانه معرفی خواهیم کرد) و باید سازمان را به سمت فرآیندی شدن هدایت کرد. در تعريف، فرآیندی به مشتری پیشترین توجه را دارد. به عقیده داونپورت (۱۹۹۳) ایجاد نگرش فرآیندی در

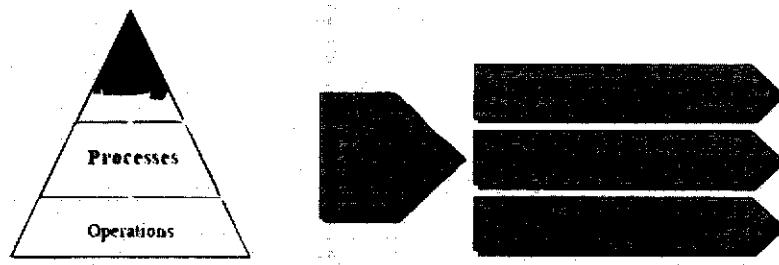
(Processes management) فرآیندهای کسب و کار به طور ضمنی نشانگر

را برگزیده و فرآیندها را مدیریت می‌کنند.

مدیریت فرآیندها مزایای زیادی برای تمامی سطوح سازمانی دارد. در سازمان‌های فرآیندگرا- برخلاف سازمان‌های وظیفه‌ای، ابتدا فرآیندها شناسایی و سازماندهی شده و توالی و تعامل آنها و ارتباطشان با استراتژی سازمان تعیین و برقرار می‌شود. سازمان، با استقرار مدیریت فرآیندی در تمامی سطوح، قادر می‌گردد که باداشتن نیروی انسانی شایسته، با کارایی و ارتباطات بهتر، در زمان و هزینه صرفه‌جویی نماید، ضمن اینکه با اعمال بهبود نسبی و مستمر فرآیندها، زمینه پویایی و تعالی سازمانی نیز فراهم می‌شود. شکل زیر رویکرد فرآیندی را در مدیریت سازمان نشان میدهد.

شکل صفحه بعد چگونگی گذار از یک سازمان وظیفه‌ای به یک سازمان فرآیندی را نشان می‌دهد. نکته قابل توجه، وجه تمایز بارز این دونوع نگرش است. در اساس، سازمان وظیفه‌ای دارای آرایش عمودی است. به عبارت دیگر در این دیدگاه سلسله مراتب اختیارات و مسؤولیت‌ها از بالا به پایین و مکانیزم گزارش دهنی از پایین به بالا است. این جریان در تضاد مستقیم با مسیر حرکت مشتری در سازمان است. (توجه کنید که مشتریان معمولاً به صورت

فعالیت‌های کسب و کار به طور ضمنی نشانگر اینست که سازمان آنچه را که برای خلق ارزش مشتری لازم بوده، انجام داده است. ساختارهای سازمانی سنتی دارای نوعی نگاه ایستاو صلب به مقوله روابط درون سازمانی و سطوح ارتباطی هستند، حال آنکه در دیدگاه فرآیندی نوعی نگرش دینامیک به چگونگی ارزش افزایی برای مشتری وجود دارد. بر اساس تعریف، فرآیندهای کلیدی، وظایف سازمانی را در هم ادغام نموده و به طور خودکار از اهمیت ساختار وظیفه‌ای سازمان می‌کاهند. در نتیجه، داشتن نگرش فرآیند محور، در اساس با ساختارهای سنتی سازمانی ناسازگار خواهد بود. بدین ترتیب سازماندهی بر اساس فرآیندها کاملاً با ترسیم مجرد خطوط و باکس‌های داریک نمودار سازمانی تفاوت دارد. نکته قابل ذکر این است که امروزه دکترین آستراتژی- ساختار- سیستم "که در فوق مورد اشاره قرار گرفت، رفته رفته در حال منقضی شدن است، چراکه این رویکرد بنایه دلایل گفته شده، جوابگوی ادامه بقای سازمان‌های دار جهان به شدت رقابتی کوتی نیست. در عوض، دکترین جدید آستراتژی- فرآیند- سیستم" مطرح شده است. سازمان‌های نوبن امروزی بجای آنکه وظایف را مدیریت کنند (management)، رویکرد جدید و انعطاف‌پذیر

رویکرد فرآیندی در مدیریت سازمان

کنند و این مهم در تعریف واژه مهندسی مجدد نیز به صراحت آمده است. نکته دیگر اینکه، بسیاری از سیستم‌هایی که از آنها با عنوان سیستم‌های توین مدیریت یاد می‌شود، مانند سیستم‌های مدیریت کیفیت (مبتنی بر استاندارد ایزو ۹۰۰۱ ویرایش ۲۰۰۰)، سیستم مدیریت زیست محیطی (مبتنی بر استاندارد ایزو ۱۴۰۰۱ ویرایش ۲۰۰۴) سیستم اینمنی و بهداشت شغلی (استاندارد OHSAS ۱۸۰۰۱)، سیستم مدیریت ارتباط با مشتریان (CRM) و... جملگی سازمان‌ها را به مهندسی مجدد ساختار سازمانی شان و انتخاب آرایش سازمانی فرآیند محور تشویق و تغییب می‌کنند.

به هر حال موضوعات مهم و متعدد دیگری در رابطه با ساختار سازمانی و نگرش فرآیندی وجود دارد که یقیناً در این مقاله فرست اشاره به همه آنها نیست، فقط ذکر این نکته لازم است که نگرش فرآیندی نوعی رویکرد به چگونگی انجام فعالیت‌های کسب و کار در سازمان است و بدینه است در صورت پیاده ساختن این نگرش، ساختار سازمانی وظیفه‌ای بطور کامل کنار گذاشته نمی‌شود، بلکه نوعی نسبت کاری بین این دو بایستی بوجود آید. با این توضیح از ذکر جزئیات دیگر صرف نظر کرده و پاسخ سیاری سوالات موجود را به ذهن جستجوگر خواهند گان گرامی محول می‌نماییم.

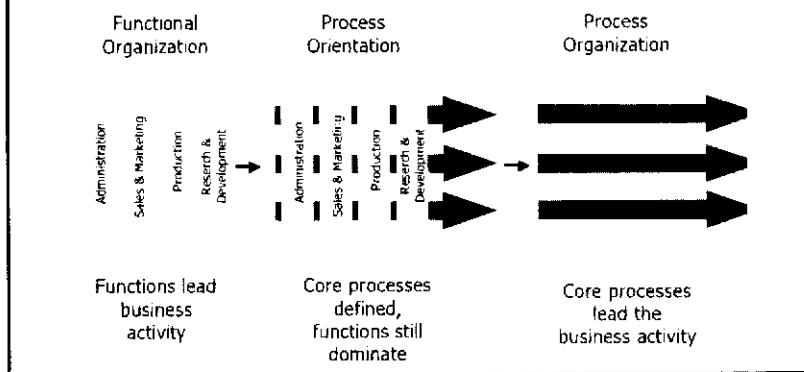
قدر مسلم لزوم انجام اصلاحات ساختاری در صنعت یعنی کشور قابل کتمان نیست. برای این منظور ضرورت دارد و پیشنهاد می‌شود که فرهیختگان، دست‌اندرکاران، مدیران و کارشناسان معزز صنعت، دست به دست هم داده و با برگزاری همایش‌ها، کنفرانس‌ها و برنامه‌های آموزشی متعدد به زمینه‌چینی و پسترسازی فرهنگی برای انجام چنین اصلاحاتی مبادرت ورزند.

اصلاح سیستم‌ها و روش‌ها

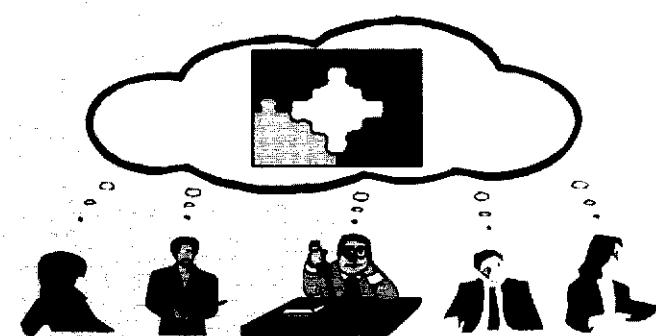
اهمیت و ضرورت موضوع:

اهمیت و نقش اصلاح و بهبود روش‌هادر نظام اداری شرکت‌های بیمه‌ای کشور انکار ناپذیر است. هم اکنون به خوبی مشهود است که این شرکتها در تحقق اهدافشان چنان که باید موفق نیستند. حال آنکه به لحاظ منابع و امکانات نه تنها کمبودی نیست بلکه اغلب، منابع به هدر می‌رود. بررسی مطالعات محققین و تجارب مدیران موفق در کشورهای پیشرفته و یاد رحال توسعه می‌بین آنست که اصلاح و تجدید نظر مستمر در سیستم‌ها و روش‌های انجام کار با توجه به پیشرفت علوم و فن‌آوری، امری اجتناب ناپذیر و محتوم است، چراکه در غیر اینصورت، سیستم

What is Process Orientation?

افقی در سازمان حرکت کرده و از یک دپارتمان به دپارتمان دیگری می‌روند) حال آنکه در سازمان فرآیندی آرایش سازمان به شکل افقی شرکت‌های بیمه کشور توجه به نگرش فرآیندی نه تنها لازم، بلکه ضروری است و این مهم برای حفظ بقاء آنها در بازار کاملاً راقابتی و در حضور رقبای بین‌المللی حائز اهمیت بسیار است. اساساً تیز در ادبیات مهندسی مجدد فرآیندهای کاری (Business Processes Re-engineering=BPR) سازمان می‌توان خلاصه کرد. شکل زیر این که امروزه به کرات از آن یاد می‌شود، ماهیت کار به طور کامل بر نگرش فرآیندی استوار است. به هر کس تنها به فکر امورات مربوط به خودش عبارت دیگر شرکت‌هایی که به مهندسی مجدد ساختار و سیستم‌های خود دست می‌زنند به دنبال آنند که در نهایت سازمانشان را فرآیند محور سازمان می‌اندیشند. قدر مسلم روش دوم به دلیل

پاسخگوی نیازهای جامعه نبوده و محکوم به زوال خواهد بود. سیستم‌ها و روش‌های انجام کار از جمله عوامل نرم افزاری بهره‌وری هستند که در آن بهبود و اصلاح مستمر قابلیت انطباق با تغیرات محیط را در سازمان‌ها امکان‌پذیر نموده و آن را در مقابل مشکلات اجرایی باری می‌نمایند.

در مجموع تأثیر مستقیم اصلاح و بهبود سیستم‌ها و روش‌ها در بهبود عملکرد و فعالیت‌های شرکت‌ها به گونه‌ای است که در صورت غفلت و کم توجهی امکان استفاده از توانمندی‌های موجود به حداقل ممکن تقلیل یافته و عمل‌منجر به عقب افتادگی صنعت یمه کشور می‌گردد، کما اینکه مقایسه فاصله ایجاد شده ما بین سیستم‌های موجود با سیستم‌های پیشرفته و حتی در حال توسعه، متأسفانه می‌نگاه سطحی مابه این مقوله بسیار مهم است و این در حالی است که نیروی انسانی و منابع و امکانات بالقوه صنعت، کاملاً پاسخگوی انجام اصلاحات بیناییان خواهد بود و تهاخواست و اراده راستین مدیران عالی شرکت‌ها و توان بالفعل اجرای آن، باهمانگی لازم رامی طلبند.

عزم ملی در اصلاح سیستم‌ها و روش‌های انجام کار
مشابه اصلاحات ساختاری، مقوله اصلاحات سیستمی نیز موضوع تازه و حرف جدیدی نیست و بارها در قوانین، بخششانه‌ها، دستورالعمل‌ها، سمینارها... به کرات به این مقوله اشاره شده ولی کمتر جامه سازی آنها در دستور کار دستگاه‌های اجرایی قرار گرفته است. در طول سال گذشته در تعداد زیادی دستگاه‌های اجرایی نسبت به مهندسی مجدد روش‌های انجام کار و بهینه نحوه انجام آنها در دستور کار دستگاه‌های اجرایی فرازگرفته است. در طول سال گذشته در تعادل زیادی دستگاه‌های اجرایی نسبت به مهندسی مجدد روش‌های انجام کار و بهینه نحوه انجام خدمات دولتی اقدامات اویله شروع شده و این اقدامات در عرصه‌های مانند صنعت بازار کاری و حمل و نقل نتایج خوبی داشته اند. در این رابطه طرح نظام اطلاع‌رسانی نحوه ارائه خدمات دستگاه‌های دولتی تصویب و به دستگاه‌ها ابلاغ شده است. ضمناً طرح ساده‌سازی، تسریع، تسهیل و تصحیح ارتباطات و همچنین استانداردنمودن فرایندها و روش‌های عمومی انجام کار در دستگاه‌های اجرایی به تصویب شورای عالی اداری رسیده است.

بند ۱۰ قسمت ب ماده ۱

- تصویب ضوابط ناظر بر بهره‌برداری مطلوب از فضاهای اداری و جابجایی و تأمین ساختمانهای اداری
ماده ۸۹- قانون تنظیمی بخشی از مقررات مالی دولت
بند ۸- حق استفاده از ساختمانهای مازاد بر نیاز دستگاه‌های وابسته به وزارت‌خانه‌ها،

- بند ب ماده ۱۰۴ قانون استخدام کشوری
در زمینه امور تشکیلاتی و روش‌ها و تشریفات زائداداری
قسمت ۴ بند ب ماده ۱۰۴ قانون استخدام کشوری در خصوص بررسی و تهیه پیشنهاد درباره حذف تشریفات زائد به منظور تسهیل و بهبود جریان کارها
سیستم‌ها و روش‌ها در قانون برنامه سوم

توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ماده ۱۱ فصل اول در خصوص اصلاح ساختار اداری مدیریت مقرر میدارد:
به منظور تصحیح، بهسازی و اصلاح نظام اداری در ابعاد نظام اداری تشکیلات، سازماندهی و ساختار اداره امور کشور، کاهش تصدی‌های دولت، سیستم‌ها و روش‌ها، مدیریت منابع انسانی، مقررات (آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها) و افزایش بهره‌وری دستگاه‌های اجرایی، شورای عالی اداری با ترکیب، صلاحیت‌ها، وظایف و اختیارات پیش‌بینی شده تشکیل می‌گردد.

بند ۶ قسمت ب ماده ۱ (فصل اول)

- اصلاح و مهندسی مجدد سیستم‌ها و روش‌ها و روش‌های مورد عمل در دستگاه‌های اجرایی کشور با گرایش ساده‌سازی مراحل انجام کار، خودکارسازی و کاهش میزان ارتباط کارمندان با مراجعه کنندگان، افزایش رضایت مراجعان، کاهش هزینه‌های اداری و اقتصادی نمودن فعالیت‌ها

بند ۴-۵- اصلاح روش‌ها و فن‌آوری اطلاعات (برنامه تحول نظام اداری- برنامه سوم توسعه و برنامه تحول نظام اداری)

آموزش فنون اداری و مستندسازی روش‌های انجام کار و اصلاح و اطلاع‌رسانی نحوه انجام آنها در دستور کار دستگاه‌های اجرایی قرار گرفته است. در طول سال گذشته در تعداد زیادی دستگاه‌های اجرایی نسبت به مهندسی مجدد روش‌های انجام کار و بهینه سازی آنها و استقرار نظام مناسب اطلاع‌رسانی نحوه ارائه خدمات دولتی اقدامات اویله شروع شده و این اقدامات در عرصه‌های مانند صنعت بازار کاری و حمل و نقل نتایج خوبی داشته اند. در این رابطه طرح نظام اطلاع‌رسانی نحوه ارائه خدمات دستگاه‌های دولتی تصویب و به دستگاه‌ها ابلاغ شده است. ضمناً طرح ساده‌سازی، تسریع، تسهیل و تصحیح ارتباطات و همچنین استانداردنمودن فرایندها و روش‌های عمومی انجام کار در دستگاه‌های اجرایی به تصویب شورای عالی اداری رسیده است.

بند ۱۱ قسمت ب ماده ۱

- تصویب ضوابط ناظر بر بهره‌برداری مطلوب از فضاهای اداری و جابجایی و تأمین ساختمانهای اداری
ماده ۸۹- قانون تنظیمی بخشی از مقررات مالی دولت
بند ۸- حق استفاده از ساختمانهای مازاد بر نیاز دستگاه‌های وابسته به وزارت‌خانه‌ها،

مؤسسات و سازمان‌های دولتی در مرکز به پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و تصویب هیأت و وزیران در استان‌ها به پیشنهاد استاندار باریش سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان و تصویب شورای برنامه‌ریزی بلاغ‌عرضه به دستگاه‌های دولتی نیازمند و اگذار گردد.

بند ۱-۲-۳- راهبرد اصلی، اصلاح ساختارها - رویکرد اصلی بهبود مستمر و مهندسی مجدد فرآیندها؛ روش عمومی و به تعییری رویکرد اصلی، مهندسی مجدد این فرآیندها و طی مراحل به صورت تدریجی است که شامل موارد زیر خواهد بود:

- مقررات زدایی و تسهیل فعالیت‌های معطوف به تأمین اشتغال
- روشمندکردن علمی فعالیت‌ها و تجهیز آنها به فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات
- اصلاح با وضع قوانین و مقررات جدید برای تأمین اصول سه کانه حاکم بر فعالیت‌های اقتصادی

۴- سیستم‌ها و روش‌ها در برنامه تحول اداری، ششمین طرح در برنامه تحول اداری به اصلاح فرآیندها، روش‌های انجام کار و فن‌آوری اداری اختصاص یافته است که سیاستهای اجرایی آن بشرح ذیل می‌باشد:

- نظام‌های مکانیزه در دستگاه‌های اجرایی با هدف تسريع، تسهیل، دقت و ارتقای سطح کیفیت طراحی و توسعه یابد و به تدریج، رویه‌ها و شیوه‌های انجام کار خود کار گردد.
- نظم و اضطراب اداری در رفتار و عملکرد مقامات، مدیران و کارکنان دستگاه‌های دولتی تقویت گردد و دستگاه‌های اجرایی کشور با توجه به این معیار و سایر معیارهای پیش‌گفته، مورد ارزیابی قرار گیرند.

- استفاده و بکارگیری فنون و روش‌های نوین در دستگاه‌های دولتی با اولویت پیگیری شود و برای ترغیب دستگاه‌های دولتی نسبت به اینگونه اقدامات، سازوکارهای تشویقی و انگیزشی لازم پیش‌بینی شود.

- برای تحول در نظام اداری کشور از دیدگاه‌ها و تجربیات متخصصان داخل و خارج استفاده گردد و تجربه‌های موفق کشورها اخذ، منتشر و موارد مطلوب و مناسب، مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

در قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در بخش ششم، فصل دوازدهم تحت عنوان "توسازی دولت و ارتقای اثر بخشی حاکمیت" مواد ۱۳۵ لغایت ۱۵۴ در خصوص ضرورت مهندسی مجدد و اصلاح ساختار اداری

سیستم‌ها و روش‌ها

- توجه به مهندسی سیستم‌ها و روش‌ها
- برقراری روش‌های مدون و منطقی
- ضایعه‌مند کردن عملیات اداری
- امکان اطلاع‌رسانی صحیح و به موقع به خدمت گیرندگان

نقاط ضعف:

- مدون نبودن و عدم ضابطه مندی عملیات اداری

فقدان برنامه‌ریزی مدون در زمینه بهبود سیستم‌ها و روش‌ها

- عدم آموزش لازم کارکنان شاغل در واحد سیستم‌ها و روش‌ها

- عدم توجه به آشنا نمودن مدیران با اهمیت و جایگاه بهبود سیستم‌ها و روش‌ها

- فقدان توجه به مستندسازی روش‌های مورد عمل

- فقدان شبکه راهبردی سازوکارهای حمایتی - پشتیبانی‌های تخصصی

- عدم همکاری لازم از سوی برخی مدیران و کارکنان در امر اصلاح سیستم‌ها و روش‌ها

- کم توجهی به نقش بهبود روش‌ها و رویه‌های جاری مورد عمل در جلب رضایت مراجعین و مخاطبین

فرصتها:

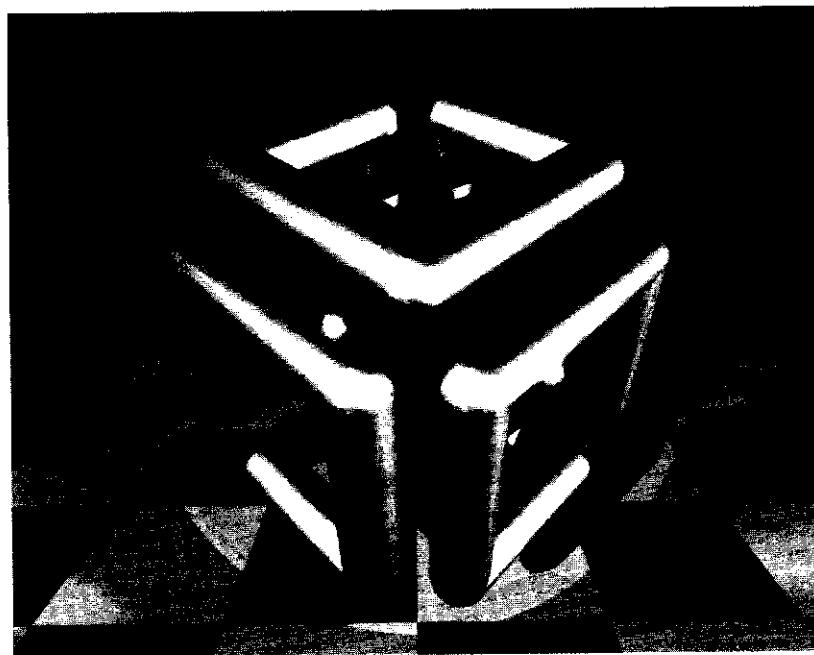
- تحول طلبی در شرکت‌ها
- پیشرفت روزافروز در قابلیت‌های تکنولوژی اداری

تهدیدها:

- حاکمیت ساختارهای غیرهدفمند و غیرمتاسب با تغییرات و مقتضیات روز
- خارج شدن شرکت‌های بیمه‌ای نامتجانس از گردونه رقابت

رویکردهای اصلاح سیستم‌ها و روش‌ها:

- اصلاح سیستم‌ها و روش‌های انجام کار در شرکت‌های بیمه به لحاظ ماهیت و نوع عملیاتی که طلب می‌کند و نیز گستردگی و فراگیری آن لزوماً رویکردی برنامه‌ای با گرایش راهبردی - کاربردی در امر سیاستگذاری و برنامه‌ریزی، و رویکردی مشارکتی در عملیات و اجرامی باشد.
- از این‌رو لزوماً میبایستی سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها و ضوابط و اصول کلی آن توسط یک مرکزیت واحد (مثلًا بیمه مرکزی) انجام و

تشکیلات و سیستم‌ها و روش‌ها به صورت مبسوط پرداخته شده است.

چالش‌های موجود در صنعت بیمه کشور:

روش‌های موجود در صنعت بیمه کشور:

- روش‌ها و رویه‌های موجود عموماً قدیمی بوده و مدت زیادی از طراحی آنها می‌گذرد. تلاش برای ایجاد هماهنگی بین روش‌های انجام کار متناسب با تحولات اجتماعی، نیازهای ذینفعان و ضرورت تسریع در انجام امور کمتر صورت گرفته است.

- کارکنان صنعت با روش‌ها و رویه‌های موجود نیز به صورت کامل آشنای نداشته و

آموزش‌های لازم را برابر اجرای صحیح آنها فرانگرفته‌اند. ضمن اینکه این روش‌ها ماضیوط و مدون هم نیست.

- توسعه و استفاده از فن آوری اداری از منطق مشخصی تبعیت نمی‌کند و در توسعه و

ترویج آن دیدگاه هزینه - منفعت حاکم نیست.

- مفهوم اصلاحات و تحول در نظام اداری کمتر به بخش فن آوری (روش‌ها - رویه‌ها) تسریع پیدا کرده است.

روش‌ها و رویه‌های مورد عمل به شدت

مورد دفاع کارکنان و مدیران قرار می‌گیرد و هرگونه تغییر در این موارد با مقاومت شدید مواجه می‌شود.

- کمبود کارشناسان و متخصصین کارآمد

در مباحث اصلاح و بهبود روش‌ها، عدم

پرداختن مراکز آموزش درون صنعت و نیز مراکز

آموزش عالی به آموزش‌های خاص روش‌ها و

سیستم‌ها و اندک بودن سهم دروس

نقاط قوت:

- درک اهمیت و اصرار مدیریت عالی بر

اصلاح سیستم‌ها و روش‌ها

- وجود سازوکارهای لازم برای اصلاح

شرکت بازرگانی
میرپوچ
شماره ثبت: ۲۰۶۰۷

پژوهشگاه علوم انسانی

- کارات - - مطالعات - - تاریخی -

Custom Consulting
- IMPORT
- EXPORT
- TRANZET

تهران - خیابان پیغمبر الہی - خیابان فلاح پور
شماره ۴ - چهارم - واحد A
کد پستی ۱۵۹۹۹
تلفن: ۰۲۸-۸۶۱۵ - فاکس: ۰۲۸-۸۶۱۵
۰۹۱۲-۱۱۱-۴۱ - همراه: ۰۹۱۲-۱۱۱-۴۱
WWW.MPTMOGHAD.COM/YAHOO.com

جهت تسهیل فرآیندهای عملیاتی
- ایجاد زمینه ها و بسترها لازم برای تحول
در قوانین و مقررات، دستورالعملها و
آئین نامه های مورد عمل

منابع و مأخذ

نصوبات ۷ برنامه تحول در نظام اداری
کشور، انتشارات سازمان مدیریت و برنامه

ریزی کشور

قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی،
اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی،
اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
مهندسی مجدد شرکت ها- مایکل همرو
جیمز شامپی- ترجمه دکتر عبدالراضه ضایی نژاد
مقاله مهندسی مجلد، منبع اینترنت
مقاله "Organizational structure" منبع

اینترنت

مقاله "Theory: Determinants of structure" منبع اینترنت
مقاله "به کار گیری ایزو ۹۰۰۰ در تسریع روند تحول اداری" تأثیف میر محمد روزبه

هدایت و رهبری گردد و در اجرای این ایار به مشارکت
فعال، فرآیندگر و همه جانبیه بخش های مختلف
شرکت ها و تعاونی مدیران و کارکنان آنها دارد.
اصلاح فرآیندها با رویکرد مدیریت کیفیت
جامع به شرح زیر پیشنهاد می گردد:

- توجه به اصل بهبود مستمر
- مشتری مداری و توجه به رضایت
مخاطبان

- مشارکت همه جانبیه کارکنان
- یادگیری سازمانی (عنوان بستر استقرار
مدیریت کیفیت جامع مبتنی بر اصول
سازمان های یادگیرنده)

اهداف انجام اصلاحات سیستمی در
شرکت های بیمه:

- افزایش اثربخشی، کارآئی، بهسازی و
مدیریت بهرهوری شرکتها
- افزایش رضایتمندی کارکنان و ذینفعان
- توقف گسترش بی رویه و غیرضروری
نشکلات

- ارتقاء سطح پاسخگویی شرکت ها
- کاهش هزینه ها
- افزایش کیفیت

راهبرد اصلی

- بهبود مستمر فرآیندها
- مهندسی مجدد ساختارها و استانداردهای
اداری معطوف به اهداف توسعه
- فرآگیر کردن فناوری اطلاعات و
مدیریت مناسب و هماهنگ با تحولات جهانی

راهبردهای مکمل

- کاهش مراکز تصمیم گیری و مراحل انجام
کار و اعمال کنترل در طی فرآیند
- توزیع صحیح اختیار و مسئولیت و
تفویض اختیار به واحد های خارج از مرکز
- طراحی مجدد ساختار سازمانی و ایجاد
اصلاحات ریشه ای از طریق فرآیند کارها
- ترویج فرهنگ بهبود فرآیندها در
واحد های اجرایی و بهبود مستمر
- ایجاد مبنای و معیار برای اندازه گیری درجه
اثربخشی فرآیندها
- آموزش شیوه ها و مهارت های
مستندسازی به کارکنان و انجام فعالیت های
استاندارد شده
- بهبود ترکیب نیروی انسانی شرکت ها از
طریق اصلاح فرآیندها
- افزایش توان تخصصی کارکنان در حوزه
فعالیت های سازمانی
- اصلاح و تعدیل سیستم های زائد در